

Forskka

#3/2005

Vetenskapsrådet

En tidning från Vetenskapsrådet om forskningsfinansiering, forskningspolitiska frågor och forskningsinformation

Högskolan sa sitt om Linnéstödet

Inrätta nationell tjänst för data inom
humaniora och samhällsvetenskap

Få ljuspunkter för energiforskningen

Kvinnors problem medikaliseras

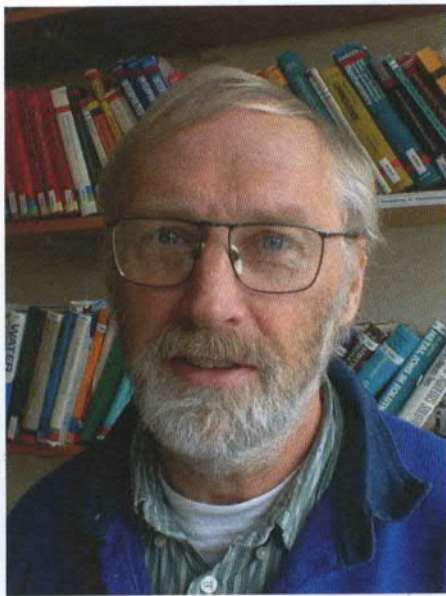
Tre månader har gått sedan regeringen lade fram sin forskningsproposition. Forska har talat med några ledamöter i Vetenskapsrådets ämnesråd och kommittéer om vad de tror att propositionen får för konsekvenser, både för den egna verksamheten och för svensk forskning i stort.

Röster om en forskningsproposition

INGER HOLMBERG-ERIKSSON

Kerstin Alberius, Röda Korsets Sjukhus

MARITE CARDENAS

Håkan Wennerström, Lunds universitet

ANDERS NORDERMAN

Karin Forsberg Nilsson, Vetenskapsrådet

Ar 2008, om fyra år, kommer Vetenskapsrådet totalt att disponera över cirka en miljard kronor mer än idag, enligt den forskningsproposition som regeringen lade fram i mars i år.

Men regeringen fördelade sina gracer ojämnt. Några ämnesråden får kraftiga tillskott, andra kommer att stå stilla på nuvarande nivå.

Allra mest får ämnesrådet för medicin, 380 miljoner kronor. Ökningen innebär att anslagsbudgeten närapå fördubblas, vilket ger oss möjlighet att i första hand öka anslagens storlek, säger Karin Forsberg Nilsson, biträdande huvudsekreterare i ämnesrådet för medicin.

– Vi kommer att följa den strategi som ämnesrådet lade upp i underlaget till propositionen. Det viktigaste blir att öka medelprojektbidraget. Vi kommer också att ge något fler stora anslag på över en miljon kronor per år.

Kerstin Alberius, allmänrepresentant i

ämnesrådet och sjukhusdirektör för Röda Korsets Sjukhus i Stockholm, betonar att om satsningen ska få effekt måste man också bli bättre på att ta till vara den kunskap som kommer fram.

– Idag tar det för lång tid att rensa ut gamla metoder. Den kliniska forskningen behöver stimuleras.

Ämnesrådet för naturvetenskap och teknik kommer om fyra år att fördela 160 miljoner kronor mer till teknisk grundforskning än man gör idag. Samtidigt får den naturvetenskapliga grundforskningen klara sig med nuvarande resurser.

Håkan Wennerström, professor i teoretisk fysikalisk kemi vid Lunds universitet och ledamot i ämnesrådet för naturvetenskap och teknik, har förståelse för att beslutsfattarna väljer att prioritera sådana områden som är lättare att motivera för allmänheten, som exempelvis teknik som antas kunna ge ökad konkurrenskraft.

Samtidigt varnar han för att förskjuta balansen mellan teknik och naturvetenskap ännu mer i framtiden. Det skulle hota bredden inom svensk naturvetenskap.

– Vi måste ha en beredskap när nya inriktningar, som kan bli bas för framtida teknisk grundforskning, växer fram inom naturvetenskaperna. Den vetenskapliga litteraturen är visserligen tillgänglig för alla, men det måste också finnas personer som har en tillräckligt djup kunskap på området för att de på ett kritiskt och konstruktivt sätt skall kunna följa med i den nya forskningsinriktningen.

Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap blir enligt propositionen helt utan tillskott de närmaste fyra åren. Det är en prioritering som för ledamoten Björn Halleröd, professor i sociologi vid Umeå Universitet, känns märklig.

– Propositionen pekar i inledningen ut ett antal utmaningar som samhället står inför,

som ökad globalisering, en åldrande befolkning och ett förändrat arbetsliv. Flera av dem kräver att samhällsvetenskap och humaniora bidrar med kunskap. Men det finns inte ett spår av det, säger Björn Halleröd, som ser en risk att framförallt unga forskare och forskare med udda idéer kan få svårare att få medel till sina projekt i framtiden.

För utbildningsvetenskapliga kommittén var det viktigaste i propositionen beslutet om förlängning till och med 2008. En utvärdering av kommitténs första fyra år har nyligen blivit klar och regeringen ska senare återkomma till frågan om hur satsningen på utbildningsvetenskap ska utvecklas. Profes-

Regeringen skriver i propositionen att den inte längre ska fatta beslut om nya nationella forskningsanläggningar. Det blir i fortsättningen en fråga för Vetenskapsrådet tillsammans med berörda forskningsinstitutioner.

– Det är bra att det inte längre handlar om att lobba hos regeringen. Som en brett sammansatt grupp har vi större möjligheter att prioritera utifrån vetenskapliga behov, hoppas Erik Hagersten.

Satsningen på starka forskningsmiljöer – det som nu bl.a. benämns Linnéstödet – utgör den viktigaste innovationen jämfört med tidigare forskningspropositioner. För Vetenskapsrådets del omfattar den 210 miljoner kronor.

engelskspråkiga Därför kan det bli problem om man använder publicering i engelskspråkiga tidskrifter som kriterium.

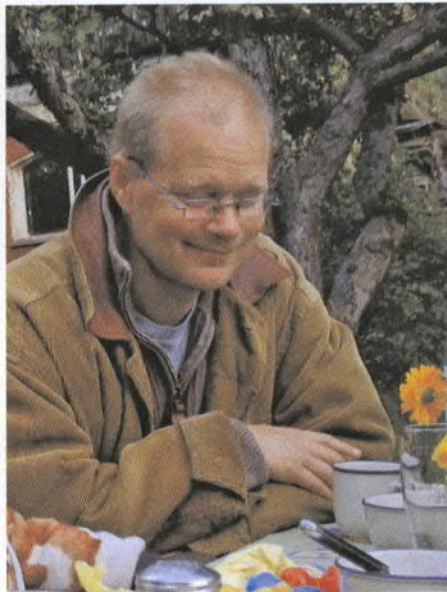
Björn Halleröd anser att en lösning kan vara att Vetenskapsrådets styrelse beslutar hur stor del av summan som ska gå till de olika områdena:

– Det går inte att sätta ihop en expertgrupp som på vetenskapliga grunder kan väga en stark miljö inom religionshistoria mot en inom nanoteknologi. Hur mycket som ska satsas på olika områden måste vara en policyfråga.

I det utökade anslaget till Vetenskapsrådet ingår även 85 miljoner kronor till meri-

LEIF STENING

TOMMY WESTBERG

Björn Halleröd, Umeå universitet

Donald Broady, Uppsala universitet

Erik Hagersten, Uppsala universitet

sorn i pedagogik vid Uppsala universitet, Donald Broady, som är ledamot i utbildningsvetenskapliga kommittén, hoppas bland annat att man ska slopa kravet på medfinansiering från högskolorna.

– Syftet har varit att få universiteten att satsa mer pengar på utbildningsvetenskap, men resultatet har blivit att forskare på vissa lärosäten inte kunnat söka alls, även om man haft bra projekt.

Vetenskapsrådets infrastrukturmedel hanteras sedan årsskiftet av en särskild kommitté för infrastruktur. Kommittén får enligt propositionen ett tillskott på 42 miljoner kronor. Enligt ledamoten Erik Hagersten, professor i datorarkitektur vid Uppsala universitet, är detta en marginell ökning som kan te sig i minsta laget.

– Trenden är ju att infrastrukturen blir allt viktigare för spetsforskningen inom i stort sett alla forskningsområden. Behovet är enormt.

Potten kan betraktas som ett slags konkurrensutsatta fakultetsmedel, eftersom det är lärosätena och inte enskilda forskare som kommer att kunna söka pengarna.

– Om den hanteras rätt kan satsningen leda till att dialogen mellan forskningsråden och fakulteterna blir bättre, hoppas Håkan Wennerström.

Björn Halleröd tror att syftet är att man vill driva på profileringen mellan olika universitet och högskolor.

– Det är bra att Vetenskapsrådet får en roll i den processen. Samtidigt är det här i sista hand en politisk fråga. Det känns som ett sätt för regeringen att slippa ta plågsamma beslut.

Donald Broady pekar på att det kan uppstå problem när framstående miljöer inom olika fält ska viktas mot varandra.

– För flera områden inom utbildningsvetenskaperna är till exempel tyska eller franska forskningstraditioner lika viktiga som

teringsanställningar, dvs. forskarassistent-tjänster och biträdande lektorat. En välkommen satsning, anser Björn Halleröd, även om den är för liten.

– Jag saknar en helhetssyn på frågan om karriärvägar. Tidigare var det väldigt stort fokus på att utöka forskarutbildningen. Frågan är vad som händer efter fyra år som forskarassistent.

Håkan Wennerström anser att den största bristen i propositionen är att det saknas en generell strategi för att åstadkomma vetenskaplig förnyelse.

– Medlen till starka forskningsmiljöer kommer att gå till etablerade forskare och etablerad forskning. Duktiga unga forskare måste få möjlighet till självständig finansiering. Pengarna till meriteringstjänster är bra, men de räcker inte för att garantera återväxten.